

ISSN 2617-415

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

СЕРІЯ: ПРАВО

- ИРПЕНСКАЯ ЮРИДИЧЕСКАЯ ЛЕТОПИСЬ
- IRPIN LEGAL CHRONICLES
- UNIVERSITY OF STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE

Випуск 1 2019

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал

Випуск 1

*Засновник та видавець: Університет державної фіскальної служби України
Заснований 2018 року.*

Продовжуване видання (виходить у міру накопичення матеріалу)

Мови видання: українська, російська, англійська

*Свідчення про Державну реєстрацію друкованого засобами масової інформації:
Серія КВ № 23215-13055ПП від 22.03.2018*

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет рішенням Вченої ради
Університету державної фіскальної служби України (протокол № 3 від 28.03.2019)*

Редакційна колегія: д.ю.н., с.н.с. *Н. Б. Новицька* (голов. ред.); д.ю.н., доцент *О. Г. Боднарчук* (заст. голов. ред.); д.ю.н. доцент *В. О. Чайка* (заст. голов. ред.); к.ю.н., *А. О. Мілевська* (відп. ред.); д.ю.н., доцент *Ю. І. Аністратенко*; д.ю.н., професор *В. Т. Білоус*; д.ю.н., доцент *О. О. Бригінець*; д.ю.н., професор *Л. М. Касьяненко*; д.ю.н., доцент *О. Є. Костюченко*; д.ю.н., доцент *Т. О. Мацелик*; д.ю.н., доцент *Н. В. Никитченко*; д.ю.н., професор *А. М. Новицький*; д.ю.н., професор *О. П. Рябченко*; д.ю.н., професор *В. В. Топчій*; д.ю.н., професор *П. В. Цимбал*; д.ю.н., доцент *І. В. Чеховська*; д.ю.н., професор *Асар Іса огли Садигов* (Азербайджан).

Ірпінський юридичний часопис : науковий журнал / редкол. : Н. Б. Новицька (голов. ред.) та ін. – Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2019. – Випуск 1. – 180 с. – (Серія : право).

У виданні розміщені наукові статті, присвячені актуальним проблемам юридичної науки та практики.

Науковий журнал започатковано з метою опублікування результатів наукових досліджень проблем правової науки, теоретико-прикладних проблем правового забезпечення фіскальної політики держави, удосконалення законодавства та правозастосування.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться проблемами теорії права та правозастосування.

Науковий журнал індексується в Google Scholar.

Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського.

Розміщений на відкритій інформаційній платформі OJS Університету державної фіскальної служби України.

DOI (digital object identifier) – цифровий індикатор об'єкта привласнюється науковим статтям видання.

Редакція журналу веде систематичну роботу із включення наукового видання до міжнародних електронних бібліотек, каталогів та наукометричних баз даних з метою входження в світовий науковий інформаційний простір, підвищення рейтингу журналу та індексів цитування його авторів. Наразі редколегія провадить роботу щодо входження збірника у Scopus та Web of Science.

Адреса редакційної колегії:

Україні, 08201, Ірпінь, Київська обл., вул. Університетська, 31,
e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

Використання опублікованих у збірнику матеріалів дозволяється за умови обов'язкового посилання на джерело інформації.

Під час посилання на матеріали збірника наукових праць «Ірпінський юридичний часопис» потрібно використовувати транслітеровану назву «Irpinskyi yurydychnyi chasopys. and irpin legal chronicles».

IRPIN LEGAL CHRONICLES

The Scientific Journal

Release 1

*Founder and publisher: University of the State Fiscal Service of Ukraine (hereinafter – University)
The scientific journal «Irpın legal chronicles» was founded in 2018.*

*Continued edition (released with the accumulation of material)
Languages of edition: Ukrainian, Russian, English.*

*The certificate of state registration of the printed mass media:
KV № 23215-13055PR, 22.03.2018*

*Recommended for printing and Internet distribution by the decision of the University Academic Council
(protocol № 3, 28.03.2019)*

Editorial Board: Dr., senior researcher *N. B. Novytska* (Editor-in-chief); Dr., Associate Professor *O. G. Bodnarchuk* (deputy Ed.); Dr., Associate Professor *V. V. Chaika* (deputy Ed.); PhD., *A. O. Milevska* (co-ed.); Dr., Associate Professor, *Yu. I. Anistratenko*; Dr., Professor *V. T. Bilous*; Dr., Associate Professor *O. O. Bryhinets*; Dr., Professor *L. M. Kas'yanenko*; Dr., Associate Professor *O. E. Kostyuchenko*; Dr., Associate Professor *T. O. Maisehlyk*; Dr., Associate Professor *N. V. Nikitchenko*; Dr., Professor *A. M. Novytsky*; Dr., Professor *O. P. Ryabchenko*; Dr., Professor *V. V. Topchiy*; Dr., Professor *P. V. Tsybal*; Dr., Associate Professor *I. V. Chekhovska*; Dr., Professor *Asar Isa ogly Sadygov* (Azerbaijan).

Irpın legal chronicles : The Scientific Journal / Editorial Board: *N. B. Novytska* (Editor-in-chief) and others. – Irpın : University of the State Fiscal Service of Ukraine, 2019. – Issue 1. – 180 p. – Series : Law.

The edition contains scientific articles devoted to the actual problems of legal science and practice.

The scientific journal was founded with the purpose of publishing the results of researches on problems of legal science, theoretical and applied problems of legal provision of the state fiscal policy, improvement of legislation and law enforcement.

The journal is intended for researchers, lecturers, postgraduates, students and anyone who is interested in law theory and law enforcement.

The Scientific Journal is indexed by Google Scholar,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine.

The scientific journal is located on the open information platform OJS of the University of the State Fiscal Service of Ukraine.

DOI digital object identifier is assigned to the scientific articles of the edition.

The editorial board carries out systematic work on integration of the scientific edition to the international electronic libraries, catalogs and scientometric databases with the purpose of entering the world scientific information space, increasing the rating of the journal and the citation indices of its authors. The editorial board is currently working on the inclusion of the scientific journal in Scopus and Web of Science.

Address of the editorial board:

31, Universytetska str., Irpın, Kyiv region, Ukraine, 08201

e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

The use of the materials published in the journal is allowed in case of obligatory referring to an information source.

Referring to the materials of the scientific journal «Irpın legal chronicles» one must use the transliterated title «Irpınskyi yurydychnyi chasopys» or «Irpın legal chronicles».

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права; конституційне право

Сердюк Н. А.

Вплив рівня соціального захисту жінки на становлення сучасної правової соціальної держави.....13

Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Мілевська А. О.

Проблематика здійснення права на заповіт за надзвичайних обставин.....21

Новицька Н. Б., Новицький А. М.

Сучасний стан захисту авторського права від плагіату в мережі Інтернет.....29

Обривкіна О. М.

Право інтелектуальної власності на сучасному етапі: проблеми та перспективи розвитку.....36

Самілик Л. О.

Особливості інституту доказування в цивільному судочинстві.....44

Чеховська І. В.

Напрями мінімізації тіньових відносин у сфері виробництва та реалізації житлово-комунальних послуг.....51

Господарське право; господарсько-процесуальне право

Минюк О. Ю.

Зарубіжний досвід правового регулювання депозитарної та клірингової діяльності на фондовому ринку.....59

Онишко О. В.

Сутність та зміст інституту господарсько-правової відповідальності в системі правової відповідальності.....66

Трудове право; право соціального забезпечення

Костюченко О. Є.

Міжнародні норми та європейське законодавство про працю як основа державної соціальної політики України.....73

Пригорницька О. В.

Проблеми правового регулювання зайнятості населення в Україні та шляхи його вдосконалення.....81

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Дрозач О. М.

Запровадження в Україні якісно нових процесів щодо здійснення ключових функцій митних органів.....89

Касьяненко Л. М.	
Податкова політика в Україні та її правове забезпечення.....	100
Лівак А. П.	
Обмеження обігу земель сільськогосподарського призначення в Україні: адміністративно-правовий аспект.....	106
Мельник О. П., Маричева О. О.	
Аудиторська діяльність та аудит за новим законодавством і напрями їхнього вдосконалення.....	115
Сластьоненко О. О., Андрощук Б. В.	
Шляхи розвитку правового регулювання фінансування загальної середньої освіти в Україні.....	123
<i>Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право</i>	
Жерж Л. А.	
Заходи запобігання та протидії злочинам, пов'язаним з незаконною трансплантацією.....	131
Жерж Н. А.	
Міжнародні нормативно-правові засади боротьби з торгівлею людьми.....	141
<i>Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність</i>	
Гаврилішин А. П.	
Відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих та збройних формувань: сучасні проблеми практики.....	150
Гарбовський Л. А.	
Взаємодія суб'єктів оперативно-розшукової діяльності під час розслідування економічних злочинів.....	157
Завидняк В. І.	
Правові положення Верховного Суду як основа застосування судового прецеденту в кримінальних провадженнях.....	164
Калганова О. А., Коноваленко К. Ю.	
Виключне право адвокатів на представництво в судах.....	172

Livak A. P.

Restrictions on the land of agricultural appointment in Ukraine:
administrative and legal aspects.....106

Melnyk O. P., Marycheva O.

Audit activity and audit by the new legislation and directions for their improvement.....115

Slastionenko O. O., Androshchuk B. V.

The ways of development of legal regulation of compulsory
secondary education financing in Ukraine.....123

Criminal law and criminology; Penal law

Zherzh L.

Measures of preventing and combating crimes related to illegal transplantation.....131

Zerzh N.

International normative legal frameworks for fight against trafficking of people.....141

*Criminal procedure and criminalistics; forensic examination;
operational-search activity*

Gavrilishin A. P.

Responsibility for the creation of non-expressed laws of foreign
and armed formatives: current problems of practice.....150

Garbovsky L. A.

Interaction of subjects operational searching activity
during economic crimes investigation.....157

Zavidnyk V. I.

Legal provisions of the supreme court, as the basis of the application
of the judicial predate in criminal proceedings.....164

Kalhanova O., Konovalenko K.

The exclusive right of lawyers to representation in courts.....172

Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

УДК 343.6

DOI 10.33244/2617-4154.1.2019.131-140

Л. А. Жерж,
аспірант Університету ДФС України,
e-mail: zherzh.liuda@gmail.com,
ORCID ID 0000-0002-6428-1513

ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З НЕЗАКОННОЮ ТРАНСПЛАНТАЦІЄЮ

У статті здійснено науково-теоретичний аналіз новоприйнятого Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» в аспекті тих положень, які стосуються явища незаконної трансплантації. Автор формує власну систему запобігання та протидії злочинам, пов'язаним із незаконною трансплантацією.

Ключові слова: трансплантація, «трансплантаційний туризм», гемопоетичні стовбурові клітини, анатомічні матеріали людини, перехресне донорство, донор, реципієнт, трансплантологія.

Л. А. Жерж. Меры предупреждения и противодействия преступлениям, связанным с незаконной трансплантацией

В статье осуществлен научно-теоретический анализ вновь принятого Закона Украины «О применении трансплантации анатомических материалов человеку» в аспекте тех положений, которые касаются явления незаконной трансплантации. Автор формирует собственную систему предотвращения и противодействия преступлениям, связанным с незаконной трансплантацией.

Ключевые слова: трансплантация, «трансплантационный туризм», гемопоэтические стволовые клетки, анатомические материалы человека, перекрестное донорство, донор, реципиент, трансплантология.

Метою статті є формування системи заходів запобігання та протидії злочинам, пов'язаним з незаконною трансплантацією на основі аналізу новоприйнятого закону, який є основоположним нормативно-правовим актом з питань регулювання трансплантації в Україні.

Постановка проблеми. З 1 січня 2019 року вступив у дію Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», ухвалений 17 травня 2018 року [11]. Метою цього закону є створення діючої правової системи трансплантації, яка допомогла б зазначеній сфері повноцінно працювати і не змушувала б українців їхати для цього за кордон. Це було одним із важливих кроків на шляху до запобігання злочинів, пов'язаних з незаконною трансплантацією.

У нашій країні існує актуальна проблема продажу українцями своїх органів за кордон. Щоб подолати якусь цю проблему, закон посилює кримінальну відповідальність за порушення порядку трансплантації органів. Відповідні зміни, внесені до ст. 143 Кримінального кодексу України [6]. Відповідно до прикінцевих та перехідних положень закону [11] до 1 жовтня 2018 року Кабінет Міністрів України повинен був забезпечити утворення та функціонування Єдиної державної інформаційної системи трансплантації, забезпечити її інформатизацію, адміністрування, програмне забезпечення та наповнення відповідною інформацією у порядку, визначеному законом та іншими актами законодавства. На сьогодні ще не функціонує єдина інформаційна система, яка визначатиме пару донор-пацієнт, ніяких змін до Ліцензійних умов провадження медичної практики у зв'язку із вступом у силу закону не внесено. Не визначені тендери для такої програми, не закуплене обладнання для лікувальних закладів і немає професійно підготовлених лікарів. Кабінет Міністрів України не реалізував цей закон, щоб усе запрацювало з 1 січня 2019 року. З 29 підзаконних актів, які Уряд мав розробити та затвердити для введення закону в дію, не затверджено жодного. Тобто Урядом не сформовано жодних умов для введення в дію нового закону про трансплантацію, а з 1 січня втратив чинність Закон України від 16 липня 1999 р. «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» [12], за яким в Україні відбувалося щороку близько 130 операцій через родинну трансплантацію. Відповідно, всі операції з трансплантації в Україні припиняться. Лікарі, які ухвалють рішення про трансплантацію з 1 січня 2019 року, порушуватимуть порядок трансплантації анатомічних матеріалів людини, що зумовлює кримінальну відповідальність. Наслідком такої ситуації стане розширення сфери діяльності «чорного ринку трансплантатів», що потребує нагального формування системи заходів запобігання та протидії злочинам, пов'язаним з незаконною трансплантацією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед праць вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували питання незаконної трансплантації анатомічних матеріалів людини, варто відмітити праці В. О. Глушкова, С. В. Гринчака, О. В. Ілляшенка, К. О. Льющенкової, І. В. Кирилюка, О. О. Мисливої, А. В. Мусієнка, С. С. Тихонової, Т. О. Фабрики, Г. В. Чеботарьової та інших вчених. Однак недостатня наукова розробка цього питання потребує подальших досліджень. Потрібно сформулювати основний ряд проблем, що постали після ухвалення Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині», а також теоретично осмислити заходи запобігання та протидії злочинності у цій сфері, що, безумовно, допоможе в подальшому вдосконалити сферу трансплантології в Україні.

Виклад основного матеріалу. Поділяємо думку багатьох науковців, що проблема неефективності протидії злочинності, пов'язаної з незаконною трансплантацією в сучасній Україні, полягає насамперед у відсутності фактичної реалізації та чіткої програми системи профілактики. Така система повинна будуватися порівняно й полягати передусім у загальносоціальній і загальнокримінологічній профілактиці. Загалом призначенням таких заходів є не безпосередній вплив на злочинність, а вирішення певних проблем суспільного життя (наприклад, забезпечення належного рівня життя громадян та соціального захисту населення, створення умов для повної зайнятості населення, подолання явища алкоголізму та наркоманії). Під час їхнього вирішення створюються умови, що ліквідують або мінімізують саму можливість учинення певних протиправних діянь. Впевнено можемо констатувати, що сьогодні державні інституції, правоохоронна система, соціальні служби

та громадськість зорієнтовані на реагування на злочинність, пов'язану з незаконною трансплантацією, а не на її запобігання.

Підставами криміналізації порушень встановленого законом порядку трансплантації органів або анатомічних матеріалів людини є: високий ступінь їхньої суспільної небезпеки; необхідність кримінально-правових гарантій реалізації конституційних прав людини щодо її життя і здоров'я, честі, гідності, недоторканності та безпеки; об'єктивна необхідність кримінально-правової охорони здоров'я донорів, реципієнтів та лікарів; наявність «чорного ринку» людських органів або тканин та проявів трансплантаційного «туризму» (продажу органів і тканин у разі виїзду за кордон); необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами тощо [7, с. 13]. Усі ці підстави зумовлюють необхідність вироблення заходів щодо протидії та запобігання незаконній трансплантації анатомічних матеріалів людини.

Формування та розробка заходів запобігання та протидії злочинам, пов'язаним із незаконною трансплантацією, неможлива без аналізу основних детермінант злочинності у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини, оскільки вона є сферою суто медичної діяльності, проте неможливо обійти й проблеми правового регулювання.

Центральна причина існування явища незаконної трансплантації в Україні – відсутність донорів як живих, так і мертвих. Тобто вони були визначені і в старому законі, і розширений їхній перелік наразі у новому законі, але під час пошуку та залучення донорів до медичної допомоги виникає коло проблем. З живими донорами величезна проблема в законодавчому плані визначається тим, що суворо обмежується перелік тих людей, які можуть надати свої тканини чи органи для пересадки: чоловік або дружина і перелік рідних по крові – від батьків до племінників. Введення новим законом поняття перехресного донорства дозволить вирішити проблеми, що виникають за генетичною несумісністю між донором і реципієнтом. Проте варто зазначити, що до сьогодні Кабінетом Міністрів України не затверджено Порядок застосування перехресного донорства, без якого немає чіткої визначеності, хто може бути перехресним донором. Допоки не почне функціонувати такий Порядок, це призводитиме до стримування рятування людей, які потребують трансплантації і, відповідно, змушуватиме деяких українських пацієнтів, у яких немає змоги їхати на лікування за кордон (там, де закон дозволяє трансплантацію від людини, що не є найближчим родичем, наприклад Бельгія, Білорусь, Великобританія, Італія) вирішувати свої проблеми незаконним шляхом, порушуючи встановлений порядок. У таких ситуаціях в Україні у справу вступає корупція як стимулююча складова для здійснення медичним працівником незаконних дій, що робить злочини у сфері трансплантації органів та тканин людини вигідною для обох сторін. Навіть більше, для однієї зі сторін це є життєво необхідним рішенням, тому що інших шляхів для лікування з медичних методів немає. Звичайно, не йдеться про примусове донорство, що здійснюється із застосуванням насильства, погрози застосування такого насильства та обману.

Тобто позитивним для нашої країни є те, що у новому законі більш детально перераховані особи, які можуть бути живими донорами, а дані, які визначають ступінь споріднення реципієнта і потенційного донора, заносяться до Реєстру. Однак не передбачено механізму протидії вже існуючій системі для «чорних» трансплантологів – фіктивних шлюбів, тобто будь-яку людину, яка згодна продати свій орган, оформляють чоловіком або дружиною реципієнта. Основним чином продається один із парних органів людського організму. В Інтернеті можна знайти пропозиції за такими продажами.

Одним з ефективних засобів запобігання незаконній трансплантації в Україні, спрямованих на подолання такої її причини, як відсутність донорів, вважаємо є вивчення та прийняття вже успішно існуючого позитивного досвіду в деяких країнах з перехресного донорства, сутність якого полягає в тому, що відбувається обмін донорами між сім'ями, які стоять у листі очікування на трансплантацію. Цей вид також може вплинути на збільшення кількості пересадок від живого донора. Однак новий закон не враховує інший позитивний світовий досвід. Так, у відповідному законі в деяких країнах чітко прописана норма про «добровільне пожертвування». Наприклад, у Бельгії за наявності документа з церкви хресний батько може стати донором для свого хрещеника, і навпаки. У Великобританії законодавчо передбачено альтруїстичне донорство. А в Італії в умовах анонімності і безоплатного дарування людина може проявити приклад «доброго самаритяннина» – подарувати свій орган незнайомому нужденному хворому. При цьому необхідно пройти ряд досліджень: клінічні, психіатричні і психологічні, пояснити мотиви свого вчинку. Після чого його заносять до спеціального реєстру. Усі ці заходи перешкоджають появі «ринку органів» [9].

У світовій практиці склалися дві моделі регулювання донорства органів і тканин від померлих осіб, так звана «презумпція згоди» та «презумпція незгоди». «Презумпція згоди» також відома в юридичній літературі як «передбачувана згода», або «модель заперечення». Вона стосується осіб, що померли, відповідно до неї вилучення і використання органів від померлого здійснюється у випадку, якщо померлий за життя не висловлював заперечень проти цього або якщо заперечення не висловлюють його родичі чи законні представники. Ці умови беруться як підстава для того, щоб вважати людину і її родичів згодними на донорство органів. Що ж до другої моделі, а саме «презумпції незгоди», то вона означає, що якщо до своєї смерті померлий явно не заявляв про свою згоду на вилучення органу (органів) або члени його сім'ї чітко виражають незгоду на такі дії у тому випадку, коли померлий не залишив подібної заяви. У таких випадках відсутність згоди розглядається як відмова від трансплантації. Відповідно до цього принципу передбачається, що кожна людина заздалегідь незгодна з тим, що її орган буде пересаджено іншій людині. Цей тип забору органів та тканин застосовується в Україні та офіційно закріплений 1 січня 2019 року, коли вступив у дію новий Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» [11].

На нинішньому етапі розвитку України та враховуючи ситуацію у Луганській і Донецькій областях, що не є підконтрольними частинами України та зазнають на своїй території проведення АТО, вводити протилежне буде недоречним та призведе лише до погіршення вже існуючої ситуації. Тобто якби Україна вирішила використати досвід США у вирішенні цієї проблеми та встановити презумпцію згоди (коли особа не може використовуватися після смерті як донор лише за умови, що вона відмовилася від цього ще за життя), це дасть більш широкі можливості для здійснення незаконних дій, тому що з осіб-злочинців зніметься додатковий обов'язок доказування згоди особи на те, щоб стати донором, а цей обов'язок буде покладено на потерпілого [5, с. 261–263].

У цьому випадку державі потрібно сприяти формуванню позитивної думки про донорство, що заохочувало б осіб до того, щоб бути донорами за власним бажанням. Наприклад, у Польщі знімають спеціальні рекламні ролики, де основне гасло – поділися своїми органами та врятуй життя [1].

До причин злочинності, пов'язаної з незаконною трансплантацією анатомічних матеріалів людини, можна віднести не лише недосконале правове регулювання, але й шляхи реалізації законодавства – держава не може повноцінно забезпечити повну реалізацію того, що затверджує. Яскравим прикладом цього є ухвалення нового Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини», але не розроблення конкретних механізмів його реалізації у визначені строки зі встановленням конкретних відповідальних. Міністерство охорони здоров'я України не робить чітких аналізів відповідності, не оцінює те, що вже функціонує, та те, чого бракує і що потрібно зробити. Вони мають загальний план імплементації, без конкретики та шляхів реалізації, закріплюючи лише координацію та загальні принципи, але не доручаючи при цьому ніякому органу більше розробити додаткові регламентації. Причини у корумпованості нашої влади, браку часу та матеріальних стимулів, завеликій кількості роботи для пересічного чиновника, відсутності сил і часу на глибоку оцінку необхідного масиву робіт з імплементації.

В Україні потрібно створити впорядковану цілісну систему з трансплантації. Необхідно створити єдиний координаційний центр, який координуватиме роботу всіх учасників, задіяних під час трансплантації. Дії при появі донора повинні бути скоординовані: від виїзду бригади вилучення органів до доставки органів у клініку для пересадки. У розвинених у сфері трансплантації країнах для цього використовується авіація, тому що час дієздатності органів невеликий. До того ж має бути скоординована доставка пацієнта, який перебуває в черзі на донорський орган. А для вирішення питань доставки самої операції з трансплантації необхідні чималі кошти. І тут виникає проблема фінансування. У державному бюджеті України на 2019 рік за програмою «Реалізація пілотного проекту щодо зміни механізму фінансового забезпечення оперативного лікування з трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів» передбачено обсяг видатків загального фонду в сумі 112 млн 15,3 тис. грн. Також проектом державного бюджету на 2019-й рік передбачено асигнування в сумі 389 млн 948,9 тис. грн для лікування хворих, яким не може бути надано відповідну медичну допомогу в Україні (близько 141 особи залежно від вартості лікування). Фінансування здійснюватимуть за бюджетною програмою «Лікування громадян України за кордоном» [10].

Навіть якщо зазначених коштів і вистачить, то потрібні фахівці для здійснення трансплантацій в Україні з необхідною професійною підготовкою. Проблема в Україні, яка існує давно, – це виїзд талановитих професіоналів-лікарів за кордон працювати і рятувати життя їхніх громадян, тому що там оплата праці лікарів у десятки разів вища, ніж у нашій країні. Також не менш важливим фактором для активації в Україні власної системи щодо проведення операцій із законних трансплантацій є підтримка суспільства і мотивація лікарів. За твердженням заступника міністра охорони здоров'я О. Лінчевського в суспільстві існує презумпція недовіри до лікаря [8].

У міжнародному праві існує непорушне правило – заборона торгівлі людськими органами й тканинами для трансплантації. Винні в її порушенні особи несуть кримінальну відповідальність. Законна торгівля органами існує лише в Ірані. В усіх інших країнах заборонено торгувати людськими органами.

Однак повернемося до аналізу новоприйнятого основоположного Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини», після введення його в дію ситуація з приводу купівлі-продажу органів стає неоднозначною. Принаймні

у випадках, коли йдеться про дії держави. Проаналізуємо статтю 21 вказаного закону: «Україна, відповідно до укладених нею міжнародних договорів, здійснює співробітництво у сфері застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині з відповідними органами іноземних держав та міжнародними організаціями, що проводять діяльність, пов'язану з трансплантацією анатомічних матеріалів людині, за такими напрямками: обмін анатомічними матеріалами людини (рівноцінний обмін або купівля-продаж)». Ця операція міжнародної купівлі-продажу здійснюється центральним органом виконавчої влади на комерційній основі на умовах міжнародного договору. Потенційними ж «контрагентами» можуть бути іноземні держави або міжнародні організації. Закон «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» 1999 року дозволяв лише рівноцінний обмін анатомічними матеріалами. Це положення суперечить міжнародним нормативно-правовим актам і є проблемним з точки зору міжнародних зобов'язань України. Також ця норма суперечить ст. 4, у якій вказано, що трансплантація здійснюється на основі принципу безпеки.

Усі багатосторонні міжнародні договори, що стосуються трансплантації, певним чином закріплюють принцип некомерціалізації людського тіла. До того ж з огляду на євроінтеграційні прагнення України незайве зазначити, що в ЄС принцип некомерціалізації людського тіла проголошено як у Хартії основних прав ЄС [13], так і в директиві № 2010/45/ЄС [4].

У ст. 21 Конвенції Ради Європи про захист прав людини та людської гідності передбачено кримінальне покарання за отримання фінансової вигоди від продажу тіла людини та його частин. Крім того, ст. 22 Додаткового протоколу до Конвенції про захист прав людини та людської гідності щодо застосування медицини та біології (про трансплантацію органів і тканин людського походження) забороняє незаконний обіг органів та тканин людського походження.

На нашу думку, нічого протизаконного Україна не вчинила, виклавши у такому формулюванні ст. 21 закону, оскільки гемопоетичні стовбурові клітини, згідно із законом, є оплатними, можливо, саме них і мав на увазі законотворець. Цілком ймовірно, що таке формулювання з'явилося в законі випадково, і за невдалим підбором слів не має нічого екстраординарного. У такому разі помилки потрібно вчасно виправляти, щоб у майбутньому це не стало поштовхом до міжнародних проблем.

В Україні існує спеціалізований суб'єкт запобігання вчиненню, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, пов'язаних з торгівлею людьми, – Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, – підрозділ Національної поліції України [3]. Однак необхідно констатувати, що цей орган не справляється із завданням достатнього контролю за сферою незаконної трансплантації. Тож вважаємо за необхідне запровадити більш жорсткий нагляд щодо виявлення і притягнення до відповідальності осіб, які здійснюють «посередницьку» чи іншу незаконну діяльність у сфері трансплантації (особливо через мережу Інтернет). Потрібно запровадити систему моніторингу для виявлення різних оголошень щодо продажу чи купівлі органів або тканин людини [2, с. 180–181].

Отже, система заходів запобігання та протидії злочинам, пов'язаним з незаконною трансплантацією, являє собою комплекс злагоджених дій щодо визначення причин і умов, що сприяють вчиненню злочину, та відповідні профілактичні заходи щодо їх

попередження. На основі дослідження можна виокремити заходи загальносоціального призначення та спеціально-кримінологічні.

Заходи загальносоціального призначення безпосередньо спрямовані на усунення (нейтралізацію) дії детермінантів злочинів у сфері трансплантації органів або тканин людини. Зокрема, заходи щодо удосконалення нормативно-правової бази; заходи щодо формування організаційних засад служби трансплантації; забезпечення підготовки професійних кадрів; роз'яснювальна робота серед населення; інші заходи щодо вирішення соціальних питань.

Серед спеціально-кримінологічних заходів запобігання виділено такі: 1) здійснення моніторингу приватних оголошень у мережі Інтернет, а також друкованих видань з метою виявлення осіб, які бажають продати або придбати органи чи тканини; 2) налагодження належної співпраці з жертвами незаконної торгівлі органами і тканинами людини, що дасть можливість органам внутрішніх справ вирішити чимало складних питань як виявлення: а) діяльності мережі контрабандистів; б) основних маршрутів перевезення «товару»; в) механізму користування та реалізації злочинних намірів; 3) легалізація фінансової компенсації за живе донорство; 4) розвиток системи посмертного донорства та направлення всіх зусиль на збільшення довіри населення до держави; 5) вдосконалення нормативно-правової бази співпраці країн у боротьбі зі злочинами у сфері трансплантації органів або тканин людини, гармонізація національного законодавства у цій сфері.

Висновки. На основі дослідження дійшли висновку, що для того щоб врегулювати це питання, необхідно вдосконалити законодавчу базу, передбачити достатнє державне фінансування, а також запровадити передовий досвід європейських країн щодо врегулювання трансплантації тканин або органів людини. Вважаємо також за необхідне проведення роз'яснювальної роботи серед груп населення, які потенційно здатні виставляти власні органи на продаж щодо шкоди для здоров'я подібних операцій і високої ймовірності стати жертвою шахрайських дій. А також підняти реальний життєвий рівень населення, щоб кожен громадянин мав змогу за потреби пройти лікування засобами, які передбачає трансплантологія. Для того щоб вирішити всі вищевикладені проблеми цієї сфери, необхідно подальше безпосереднє дослідження проблем незаконної трансплантації анагомічних матеріалів людини. Мають бути створені дієві профілактичні заходи на загальнодержавному (державні програми, законодавча діяльність), локальному (м. Київ) рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейців І. Не лікарі мають просити віддати органи: як Індії вдалося створити систему трансплантації [Електронний ресурс] / І. Андрейців, Я. Дирявська // Українська правда. – 2018. – Режим доступу : <https://life.pravda.com.ua/health/2018/07/2/231888/>
2. Барсученко Ю. О. Кримінально-правові проблеми трансплантології в Україні: шляхи їх вирішення та перспективи розвитку / Ю. О. Барсученко // Інформація і право. – 2018. – № 2 (25). – С. 177–182.
3. Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми Національної поліції України. Про підрозділ. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.pnu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1819459>

4. Директива № 2010/45/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС про стандарти якості і безпеки людських органів, призначених для трансплантації : від 07.07.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b38
5. Льющенко К. О. Запобігання злочинам у сфері насильницького донорства та торгівлі органами і тканинами / К. О. Льющенко // Протидія злочинності: теорія та практика : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 жовтня 2016 року). – К. : Національна академія прокуратури України, 2016. – С. 261–263.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України : від 05.04.2001 № 2341-III (дата оновлення : 11.01.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
7. Мусієнко А. В. Запобігання злочинам у сфері трансплантації органів та тканин людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 / Мусієнко А. В. – Київ, 2010. – 20 с.
8. Пересадка органів в Україні: ви готові до цього? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah/29257190.html>
9. Подводные камни Закона «О применении трансплантации анатомических материалов человеку» / митрополит Запорожский Лука [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://religions.unian.net/orthodoxy/10182818-podvodnye-kamni-zakona-o-primenenii-transplantacii-anatomicheskikh-materialov-cheloveku-mitropolit-zaporozhskiy-luka.html>
10. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України : від 23.11.2018 № 2629-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19>
11. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України : від 17 травня 2018 р. № 2427-VIII // Голос України. – 2018. – № 115 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>
12. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини : Закон України : від 16 лип. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>
13. Хартія основних прав Європейського Союзу : Міжнародний документ : від 07.12.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524

REFERENCES

1. Andreitsiv I., Dyriavska Ya. Ne likari maiut prosyty viddaty orhany: yak Indii vdalosia stvoryty systemu transplantatsii. Ukrainska pravda. – 2018. URL : <https://life.ppravda.com.ua/health/2018/07/2/231888/>
2. Barsuchenko Yu. O. Kryminalno-pravovi problemy transplantolohii v Ukraini: shliakhy yikh vyrishennia ta perspektyvy rozvytku. Informatsiia i pravo. – 2018. – № 2 (25). – S. 177–182.
3. Departament borotby zi zlochynamy, poviazanymy z torhivleiu liudmy Natsionalnoi polit sii Ukrainy. Pro pidrozdil. – 2016. URL : <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1819459>.

4. Dyrektyva № 2010/45/ES Yevropeiskoho parlamentu i Rady YeS pro standarty yakosti i bezpeky liudskykh orhaniv, pryznachenyykh dlia transplantatsii vid 07.07.2010. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b38 (data zvernennia: 03.02.2019).

5. Iliushchenkova K. O. Zapobihannia zlochynam u sferi nasylnytskoho donorstva ta torhivli orhanamy i tkanynamy : materialy VII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Protydiia zlochynnosti: teoriia ta praktyka» (19 zhovtnia 2016 roku). – K. : Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy, 2016. – S. 261–263.

6. Kryminalnyi Kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy : vid 05.04.2001 № 2341-III (Data onovlennia : 11.01.2019). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 03.02.2019).

7. Musiienko A. V. Zapobihannia zlochynam u sferi transplantatsii orhaniv ta tkanyn liudyny : avtoref. dys ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. – Kyiv, 2010. – 20 s.

8. Peresadka orhaniv v Ukraini: vy hotovi do tsoho? URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah/29257190.html>

9. Podvodnye kamny Zakona «O pryomenenyy transplantatsyy anatomycheskykh materialov cheloveku» – mytropolyt Zaporozhskiy Luka. URL : <https://religions.unian.net/orthodoxy/10182818-podvodnye-kamni-zakona-o-primenenii-transplantacii-anatomicheskikh-materialov-cheloveku-mitropolit-zaporozhskiy-luka.html>

10. Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2019 rik : Zakon Ukrainy : vid 23.11.2018 № 2629-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (data zvernennia: 03.02.2019).

11. Pro zastosuvannia transplantatsii anatomichnykh materialiv liudyni : Zakon Ukrainy : vid 17 travnia 2018 r. № 2427-VIII // Holos Ukrainy. – 2018. – № 115. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>

12. Pro transplantatsiiu orhaniv ta inshykh anatomichnykh materialiv liudyny : Zakon Ukrainy : vid 16 lyp. 1999 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1999. – № 41. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>

13. Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu: Mizhnarodnyi dokument : vid 07.12.2000. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524

L. Zherzh. Measures of preventing and combating crimes related to illegal transplantation

The article presents the scientific and theoretical analysis of the newly adopted Law of Ukraine «On the application of transplantation of human anatomical materials» in the aspect of the provisions relating to the phenomenon of illegal transplantation. It is proved that today transplantation is one of the most high-tech modern medical technologies; it is developing dynamically and has a number of problems of legal regulation. Given international experience, transplantology in Ukraine remains almost in its infancy.

Based on the analysis of the main determinants of crime in the field of transplantation of human anatomical materials, it has been established that the absence of donors, both living and dead, is the main reason for the existence of illegal transplantation in Ukraine. Two models of regulation of organ and tissue donation from the dead, the so-called «presumption of consent» and «presumption of disagreement» are considered.

The reasons for this type of crime are not only in legal regulation, but also in the ways of implementing the legislation of Ukraine. The state can't fully ensure the full implementation of the assertion. A striking example of this is the adoption of the new Law "On the application of

transplantation of anatomical materials to man”, but not the development of specific mechanisms for its implementation in certain timeframes, with the establishment of specific responsible ones.

Poverty, unemployment, hunger, debts are the conditions that push people to sell their organs or tissues in Ukraine.

The author creates his own system for the prevention and combating of crimes related to illegal transplantation. The system for the prevention and combating of crimes related to illegal transplantation is a set of concerted action to identify the causes and conditions conducive to the commission of a crime and appropriate preventive measures to prevent them. On the basis of the study, measures of general social purpose and special-criminological measures are singled out.

Key words: *transplantation, «transplant tourism», hematopoietic stem cells, human anatomical materials, cross donation, donor, recipient, transplantology.*

Стаття надійшла до редколегії 18 березня 2019 року

Наукове видання

ІРПІНСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Науковий журнал
2019. Випуск 1

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Відповідальний секретар

Мілевська А. О.

Редактор-коректор

Грабарчук М. М.

**Технічне редагування та
комп'ютерне верстання**

Лисенко О. В.

Підп. до друку 10.04.2019. Формат 75×108/16.

Ум.-друк. арк. 6,9. Обл.-вид. арк. 7.3.

Тираж 300 пр. Зам. № 796.

Видавець і виготовлювач

Університет державної фіскальної служби України
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201

Тел 38(098)878-46-91

e-mail: irpin-yur-chas@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої діяльності
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016*